

N:o 42.

Ank. till Riksd. kansli den 7 april 1899, kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om förslag till straffprocesslag, byggd på jurysystemets och den fria bevispröfnings principer.

Uti en inom Andra Kammaren väckt och till lagutskottet hänvisad motion, n:o 123, hemställer herr *D. Holmgren* i Varnhem, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t begära, att Kongl. Maj:t ville utan dröjsmål gå i författning om utarbetande och framläggande för Riksdagen af ett förslag till straffprocesslag, bygdt på jurysystemets och den fria bevispröfnings principer.

Till stöd för sitt förslag anför motionären i hufvudsak följande.

Att vår domstolsorganisation och rättskipning, särskildt i fråga om brottmål, vore föråldrad och i många afseenden otillfredsställande, torde få anses så väl af jurister som lekmän allmänt erkändt. Hörnstenarne i den reform, som på detta område förr eller senare måste genomföras, vore lekmannelementets upptagande såsom en själfständig faktor inom rättskipningen samt införande af fri bevispröfning.

Redan i lagkomiténs år 1832 framlagda förslag till kriminallag hade i brottmål skuldfrågans afgörande lagts i nämndens hand, i det hvarje dess medlem skulle erhålla individuel rösträtt i fråga om den tilltalades friande och fällande. Nämnden skulle sålunda i hufvudsak erhålla den befogenhet, som i den moderna brottmålsprocessen till-

köme juryn. Den fria bevispröfnings grundsats hade af lagkomitén obetingadt upptagits.

I lagberedningens år 1849 framlagda förslag till ny rättegångsbalk framträdde juryinstitutionen fullt genomförd.

Efter den tiden hade emellertid andra åsikter gjort sig gällande, och de, som sedan haft till uppgift att utarbete förslag till vårt rättegångsväsendes reformerande, hade väl gjort vissa ansatser i syfte att bereda principerna om muntlig rättsförhandling och fri bevisprövning ett partielt inträde i vår rätt, men stält sig bestämdt afvisande mot införandet af jurydomstolar såväl som mot allt utvidgande öfver hufvud taget af det folkvalda domstolelementets befogenhet.

Vi stode i dessa afseenden numera nästan ensamma i hela den civiliserade världen, der med endast ett par undantag jurysystemet med dess konsekvenser, den muntliga rättsförhandlingen och den fria bevisprövningen m. m., införts i alla land. Särskildt Norges straffprocesslag af den 1 juli 1887 erbjöde genom den konsekvens och fullständighet, hvarmed den tillämpat den moderna rättens grundsats, det bästa föredömet för oss. Lagens genomförande och tillämpning i detta land hade framkallat den största tillfredsställelse till och med hos dem, som förut varit dess ifrigaste motståndare, och alla de mot juryinstitutionen anförda invändningar hade af erfarenheten vederlagts.

Den fria bevisprövningens fördelar behöfde icke påvisas, då de väl vore i det närmaste oomtvistade. »Lekmannadomens» företrädare framför »juristdomen» beträffande en anklagads brottslighet vore icke lika allmänt erkänd. Härom yttrade emellertid en af våra anseddaste rättslärde och domare, att densamma »låter det sunda, oförvillade omdömet säga sitt ord med vid rättens skipande, hvilket särskildt inom straffrätten är af vigt, då gränsen mellan det tillåtna och otillåtna ofta måste bestämmas med hänsyn till hvad lifvets vanliga förhållanden fordrar». Att särskildt t. ex. nödvärns- och oaktsamhetsfall måste erhålla ett fördomsfriare och rättvisare bedömande af lekmannen än af den af juridisk formalism och hänsyn till en icke alltid lofvärd rättspraxis beherskade juristen, hade ofta påpekats.

Med afseende på den anklagades behandling och domarens uppfattning af sin ställning till honom skulle inrättandet af jurydomstolar medföra en lycklig förändring, fränsedt hvad de med juryinstitutionen sammanhängande förändringar i rättsväsendet i öfrigt måste föra med sig.

Då det såge ut, som om något hopp ej kunde hysas om att snart få motse ett på regeringens initiativ tillkommet förslag till reform af

vårt rättegångsväsende i antydd rigtning, men en sådan reform kunde sägas utgöra ett af de viktigaste samhällsbehof, som för närvarande väntade på att blifva tillgodosedda, borde Riksdagen genom ett uttalande i saken förmå dem, det vederborde, att egna densamma nödig uppmärksamhet.

Motionärens förslag, i hvad detsamma afser införande af jury-systemet i vår allmänna straffprocesslagstiftning, kan utskottet alls icke biträda. Utskottet underskattar visserligen icke betydelsen af lekmanneelementet i domstolarne, men håller före, att detta element kan till större förmån för rättskipningen tillgodogöras enligt vår nuvarande lags principer än genom införande af den för vår lagstiftning hittills i regel främmande juryinstitutionen. Särskildt i häradsnämnderna vid våra underdomstolar på landet finner utskottet ett institut, hvilket, byggt på nationel grund och genom urgammal lag och sed införlifvad med vårt folks uppfattning, är synnerligen väl egnadt att tillföra domstolen lekmännens praktiska insigt och af juridiska hänsyn obundna syn på tingen. Derest det skulle anses behöfligt och önskvärdt att tillägga lekmanneelementet i våra domstolar ett ökad inflytande på rättskipningen, föreställer sig utskottet därför, att sådant kan ske genom utveckling af nu angifna institut.

Jurysystemet, hvilket, i England under säregna förhållanden uppvuxet på nationel grundval, sedermera i mer eller mindre lyckligt funna tillämpningsformer införts i de flesta civiliserade länders lagstiftningar, har utom sitt hemlands gränser ingalunda visat sig egnadt att motsvara de förhoppningar, man byggt på detsamma såsom ledande till ett fullkomligare tillfredsställande af rättens kraf. Tvärtom vill det synas utskottet, som om erfarenheten från de länder, der jury sedan längre tid varit införlifvad med domstolsorganisationen, otvetydigt ådagalägger, att detta institut genom att göra rättens ernående beroende på en alltid oberäknelig samt mången gång falsk och på ohållbara grunder byggd åskådning eller känslöstämning hos oansvarige jurymän innebär synnerliga vådor för den verkliga rättvisan. Det är enligt utskottets förmenande en lycka för vårt land, att juryinstitutionen, trots allt ordande om dess teoretiska förträfflighet, i hufvudsak aldrig vunnit våra lagstiftande myndigheters bifall.

Då motionärens förslag om genomförande i vår straffprocesslagstiftning af den fria bevispröfningens princip synes vara att anse såsom en af honom tänkt konsekvens af jurysystemets införande, saknar utskottet anledning att upptaga frågan härom till särskildt bedömande; och får utskottet alltså, under återopande af det redan anförda, hemställa,

att förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 7 april 1899.

På lagutskottets vägnar:

K. S. HUSBERG.

Herr *Ohlsson* har begärt få antecknadt, att han icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.
